

Luciana Mirri*

Wydział Teologiczny „Facoltà Teologica Emilia Romagna”, Bologna (Włochy)

ŚWIĘTA KLARA Z ASYŻU: „PASCHALNA” BIOGRAFIA „EUCHARYSTYCZNEJ” KOBIETY

Streszczenie: Artykuł jest przyczynkiem do badań hagiologicznych w zakresie poszukiwania odpowiedzi na pytanie o specyfikę doświadczenia mistycznego. Jest opracowaniem teologiczno-hagiograficznym, dostarcza bowiem danych biograficznych, które stanowią źródło do dalszych badań hagiologicznych w różnych aspektach. Źródła franciszkańskie ukazują Świętą Klarę jako „kobietę eucharystyczną”, której życie można nazwać egzystencją paschalną. Tym obrazem jest ukazany charyzmat franciszkański, skupiony na misterium Wcielenia i Zmartwychwstania. Osiągnięciem badań przyczynkowych, ukazanych w artykule, jest wskazanie korelacji między dziejami życia człowieka świętobliwego a teologią będącą refleksją nad ogółem wydarzeń i sytuacji, w których Bóg objawia swoje misterium i wprowadza w nie człowieka.

Słowa kluczowe: Asyż, kobieta, San Damiano, Święta Klara, Święty Franciszek, mistyka.

Wstęp

Św. Klara z Asyżu prawie zawsze jest przedstawiana w sztuce w postawie stojącej z monstrancją z Najświętszym Sakramentem, ściskająca ją w dłoniach i unosząca przed sobą. Wizerunek ten przypomina słynny epizod, w którym św. Klara z Asyżu odparła Saracenów, atakujących mały klasztor Świętego Damiana, poza murami Asyżu. Dzięki swojej wierze i zaufaniu Chrystusowi Panu, Święta ocaliła mniszki i uwolniła miasto Asyż od najazdu wroga. To wydarzenie miało miejsce w roku 1240 (*Żywot*, 15,21). Celem podjęcia tematu obejmującego „paschalną” biografię „eucharystycznej” kobiety, jest ukazanie św. Klary jako ikony mistycznego zjednoczenia osoby z Chrystusem, według franciszkańskiego charyzmatu życia duchowego. Takie ujęcie ma znaczenie dla badań hagiologicznych, gdyż wskazuje na pierwszą w historii rekapitulację charyzmatu franciszkańskiego w osobie niewiasty. Centrum tego charyzmatu stanowi misterium Wcielenia Boga oraz misterium Jego odkupieńczej męki i zmartwychwstania,

* Adres: prof. dr. Luciana Mirri, e-mail: skiti5@libero.it, ORCID: 0009-0007-6608-4613.

zaś przenika go dobrowolnie wybrane ubóstwo. Aspekt niewieści charyzmatu franciszkańskiego wskazuje na umiłowanie ubogiego Chrystusa, w odróżnieniu od aspektu męskiego, wskazującego na upodobanie w chrystusowym ubóstwie. „Paschalna” biografia św. Klary, ukazanej jako niewiasta „eucharystyczna” jest przyczynkiem do dalszych badań hagiologicznych, poszukujących odpowiedzi na pytanie o specyfikę doświadczenia mistycznego, będącego ludzkim doświadczeniem rzeczywistości ponadnaturalnej.

W hagiografii Klary, historia i teologia dialogują, aby skupić się na jej „przeżytym wydarzeniu” i ponownym doświadczeniu go poprzez czerpanie z zapisanych źródeł. Oprócz pism Klary, „Żywota” Brata Tomasza z Celano i różnych dokumentów, istnieją świadectwa złożone w dniach od 24 do 29 listopada 1253 r. podczas procesu kanonizacyjnego. Świadcami w procesie było 15 siostr, jeden świadek zbiorowy, trzech wybitnych mężów z Asyżu, przyjaciel, służąca. Treść świadectw w zarysie jest następująca: życie w domu ojcowskim, nawrócenie (konsekracja), sposób życia (w klasztorze Świętego Damiana), cuda. Chronologia życia Klary przybrana jest w wątki, gdzie chrystyczny wymiar paschalny przenika niejako liturgicznie ludzką egzystencję, którą można określić jako „eucharystyczną” ze względu na trwanie Świętej w uwielbieniu Boskiej Trójcy w sercu Kościoła. Jak pisał Jan Paweł II, całe życie Świętej Klary było Eucharystią poświęconą wznoszeniu nieustannego dziękczynienia Bogu (Jan Paweł II, 1994), zaś kard. Józef Ratzinger stwierdził, że Święta, w klasztorze Świętego Damiana – gdzie cierpienie Pana z Jego Kościołem staje się słowem – jest dla nas znakiem, gdyż życie ewangeliczne w tym świecie jest zawsze pod znakiem tajemnicy paschalnej, jest ciągłym przechodzeniem od egoizmu do miłości, jest dążeniem „do miłości” (Ratzinger, 1989, s. 234–239).

Tło hagiologiczne dla refleksji klariańskiej

Klara z Asyżu jest jedną z najbardziej znanych postaci historycznych średniowiecza, a jednak wiele pozostaje do odkrycia w tajemnicy jej osobistego profilu. Podobnie jak św. Franciszek, św. Klara posiada dramatyczną, energiczną i dynamiczną głębię, daleką od tych obrazów, które przedstawiają ją nam jako statyczną i poetycką, wynikającą raczej z pewnego dewocyjnego sentymentu niż z prawdy. Na dowód tego wystarczy przypomnieć niektóre z pierwszych dokonań Świętej z Asyżu, wystarczające, aby z pełną jasnością podkreślić *novitas*, siłę i niezatartą historyczno-duchową przenikliwość, z jaką ta kobieta przemierzała swoje czasy, w XIII w.:

1. W przemilczeniu średniowiecznych źródeł dotyczących wkładu kobiet w życie społeczne, Klara jest jednym z niewielu głosów, które dotarły do na-

szych czasów. Rzeczywiście, wśród kobiet średniowiecza jest jedną z nielicznych postaci, które pozostawiły po sobie teksty pisane. Można wspomnieć Hildegardę z Bingen z XI wieku – kompozytorka, teolog, biolog i zielarka, 16 października 2012 r. ogłoszona przez Benedykta XVI Doktorem Kościoła; Świętą Anielę z Foligno z XIII wieku; Świętą Katarzynę ze Sieny z XIV wieku, również Doktor Kościoła, z jej dziełem „Dialog o Bożej Opatrzności” i obszernym Epistolarium; Błogosławioną Julianę z Norwich z XIV/XV wieku; następnie takie osobistości jak Święta Brygida Szwedzka z XIV wieku, a w XV i w XVI w. Święta Katarzyna z Bolonii i Święta Teresa z Avili. W większości przypadków kobiety średniowiecza są jakby nieme: to, co ich dotyczy, jest pisane przez mężczyzn. Klara jest zatem jedną z niewielu, które przełamują mur kobiecego milczenia swoimi bezpośrednimi źródłami, zwłaszcza w XIII wieku.

2. Święta z Asyżu ma historyczny prymat bycia pierwszą kobietą, która ułożyła Regułę wspólnego życia dla kobiet (1253 r.). Jest to dokument prawny. Inne jej pisma to: cztery Listy do Agnieszki Praskiej (piąty list do Ermentrudy z Brugii jest wątpliwy), Testament i tekst liturgiczny: Błogosławieństwo.

3. W 1216 r. papież Innocenty III podpisał *Privilegium Paupertatis* [Przywilej ubóstwa] (*TKI*; Grzegorz IX, 2005, s. 2303–2304; Bartoli, 1989, s. 92–101). Jest to pierwszy dokument całego Zakonu franciszkańskiego, który pieczętuje, potwierdza i definiuje specyfikę charyzmatu (*RKI*, 2; Di Muro, 2012, s. 102–107). Ponadto stanowi on prawne *monstrum*, które samo w sobie staje się świadectwem i potwierdzeniem *novum* wzbudzonego przez Ducha Świętego i zatwierdzonego przez sam Kościół: przywilej nieposiadania przywilejów!

4. Odmowa wejścia w związek małżeński – jest nie tylko wyborem religijnym, ale istnieją również elementy wyboru społecznego, gdy Klara „wręczyła światu list rozwodowy” (*Żywot*, 4,8), aby poślubić Chrystusa.

5. Kobietami wyniesionymi do chwały ołtarzy w XIII w. były trzy królowe i jedna szlachcianka królewskiego rodu (św. Jadwiga Śląska, św. Elżbieta Węgierska, św. Agnieszka Czeska i św. Gertruda z Turyngii). Kanonizacja św. Klary (1255 r.) przyczyniła się do stopniowej demokratyzacji świętości. Po niej dostęp do ołtarzy został otwarty dla innych kobiet o niższym statusie społecznym. Klara w rzeczywistości należała do lokalnej arystokracji ziemiańskiej.

„Paschalna” biografia

„Proces kanonizacyjny” jest głosem tych, którzy znali Klarę bezpośrednio. Dokument ten jest wyjątkowo bogaty. Świadectwa były wyrażone w języku wernakularnym, czyli rodzimym: notariusz przełożył je na łacinę. Dzięki źródłom szkielet chronologii życia Klary jest ułożony według aspektów teologicznych.

Narodziny: 1193 r. w Asyżu, jako córka Favarona z Offreduccio i Ortolany. Matka Klary była kobietą, która chętnie pielgrzymowała do miejsc świętych: do Ziemi Świętej, do św. Michała Archanioła, do Rzymu (*Proces*, zez. 1; *Żywot*, 1,1–2). Świętość Ortolany przygotowywała świętość Klary jako zaczyn łaski. Siostra Cecylia wspomina, że Ortolana opowiadała, że gdy była w ciąży z tą córeczką, stanęła przed krzyżem i modląc się prosiła Pana o pomoc w przebyciu porodu; usłyszała wtedy głos, który jej rzekł: „Porodzisz światło, które wielce oświeci świat” (*Proces*, zez. 3,28 i 6,12)¹.

Życie Klary w Asyżu w ciągu osiemnastu lat: Celano opisuje Klarę jako „małą mniszkę”, poszcząca, nosząca włosiennicę. Świadczenie opisują ją jako „uprzejmą”, młodą kobietę. Służący w ich rodzinie mówi o trosce Klary o ubogich, którym posyłała jedzenie i o jej codziennym ubieraniu się w szaty szorstkie jak wełna, czyli takie, jakie nosili służący (*Proces*, zez. 20,1–5). Jej siostra Beatrycze wspomina „anielskie” życie Klary i „dobrą sławę” (*Proces*, zez. 12,1). Bona di Guelfuccio, przyjaciółka z dzieciństwa, podkreśla wycofane i powściągliwe życie Klary (*Proces*, zez. 17,4). Podobnie jak jej siostrzenica, także siostra Amata, zwraca uwagę, że cieszyła się „dobrą sławą” (*Proces*, zez. 4,2). Raniero de Bernardo i Pietro, syn Damiana mówią o wyraźnej odmowie małżeństwa (*Proces*, zez. 18,1 i 19,102; Bartoli, 1989, s. 43–56). Ten jej styl życia zdaje się przypominać jakby rodzaj Wielkiego Postu.

Ucieczka i konsekracja: W nocy, między Niedzielą Palmową a Wielkim Poniedziałkiem 1211 r. albo też 1212 r. Klara uciekła z domu. Zaczęła spotykać się z Franciszkiem. Według jej siostry Beatrycze to Franciszek zachęcił ją do służby Bogu (*Proces*, zez. 12,2; Bartoli, 1989, s. 57–60), a według jej przyjaciółki, Bony, to Klara przejęła inicjatywę (*Proces*, zez. 17,2). Poszukiwanie pogłębionego życia wewnętrznego Klary i jej inicjatywa są oczywiste. W Testamencie Klara stwierdza: „przyrzekłam mu [Franciszкови] z własnej woli posłuszeństwo” (*TKI*). Rodzina Klary natomiast „obwiniła” o wszystko Franciszka.

Przed ucieczką z domu, Klara wykonała również znaczący gest, aby uczynić ją „nieodwracalną” w *vilitas* i ubóstwie: sprzedała swój spadek osobie trzeciej, aby przekazać dochód ubogim. W pośpiechu sprzedała także część spadku swojej siostry Beatrycze, która była świadkiem tej sprawy (*Proces*, zez. 12,3–4), a także siostry Cristiany (*Proces*, zez. 13,11). Przez taki czyn: nie mogłaby zostać, na przykład, opatką benedyktyńską. Jest to gest analogiczny do tego, którego dokonał Franciszek, gdy publicznie zdjął szaty. Jej wybór ubóstwa był wyborem w wolności.

Ucieczka Klary staje się gestem liturgicznym. W Niedzielę Palmową czytamy Ewangelię o wjeździe Jezusa do Jerozolimy, ale także o Męce Pańskiej:

¹ Istnieje biblijny gatunek: Jer 1,5; Gal 1,15–16.

Klara pozostawiła swoje uroczyste stroje, by wkroczyć na „drogę krzyżową”. Wyszła w nocy przez „bramę umarłych”, po usunięciu ogromnej bariery przekraczającej jej fizyczne siły, będącej także symbolem trudności, które pokonała dla osiągnięcia swojego „skandalicznego” wyboru: i zeszła w kierunku Porcjunkuli. Franciszek, na jej powitanie, ułożył liturgię. W Wielki Poniedziałek liturgia wspomina namaszczenie w Betanii (J 12,3) – życie Klary zostaje opisane przez papieża Aleksandra IV za pomocą symboliki zaczerpniętej z Betanii². Tekst Ewangelii mówi również o *stopach Pana osuszonych włosami* – Klara konsekruje się w liturgicznym kontekście właśnie tego fragmentu Ewangelii. Jej nietypowa „tonsura” (ostrzyżenie włosów) staje się zewnętrznym wyrazem nowego życia, w którym będzie wylewać łzy pokuty, a także emanować wonią świętości. Z prawnego punktu widzenia tonsura oddawała Klarę pod opiekę Kościoła i oznaczała początek jej nawrócenia (*conversio*). Klara nie wspomina o tonsurze w Regule. U benedyktynek, Klara przedstawia się jako służebnica: Franciszek znika, a Klara pozostaje protagonistką tego, co Duch jej podpowiada.

Przywilej życia bez przywilejów: Kiedy po 15 dniach od ucieczki Klary z domu dobiła do niej jej młodsza siostra Katarzyna-Agnieszka obie rozpoczęły wspólne życie, dając w ten sposób początek nowej rodzinie życia zakonnego. Opuszczenie klasztoru św. Pawła, gdzie przebywały tymczasowo, było osobistym wyborem Klary dla bardziej radykalnego doświadczenia, według którego tak kościół jak i klasztor miały być ubogie. Klasztor Świętego Damiana, gdzie definitywnie zamieszkały, miał być rozpoznany nie jako wspólnota dla ubogich, ale jako uboga wspólnota. Pobyt w San Angelo in Panzo było nowym doświadczeniem. Praca w klasztorze Świętego Damiana stała się łaską i misją (*RKI*, 7, 1–3; Bartoli, 1989, s. 78–85, 115–119). Nie miała ona wartości ekonomicznej, gdyż pracowało się, aby dawać, a darem stała się duchowa wędrówka Klary.

San Damiano jest doświadczeniem żeńskiej wspólnoty pustelniczej. Klara niewiele mówi o zamknięciu. Dostrzega się tu radykalność zerwania ze światem dla chwały Bożej, bycia znakiem sprzeciwu i wzorem, przykładem i zwierciadłem dla tych, którzy żyją w świecie (*TKI*; Aleksander IV, 2005, n. 19–20, s. 2311). Klara, mówi także o dziewictwie, a w listach do św. Agnieszki z Czech porównuje je do wewnętrznego zamknięcia na wzór Matki Bożej (*3L*, 3). Ten rodzaj zamknięcia, wyrażający się przez dziewictwo i bez żadnej własności, ma uniwersalny wymiar otwarcia, jest jakby przedłużeniem, rozszerzeniem samego siebie i swojego życia, aby przyjąć Pana, „którego niebo nie może pomie-

² „... że nie mogło się ukryć naczynie pełne wonności, lecz rozlewało swą woń (por. J 12,3; Mt 26,7) i napełniało miłym zapachem mieszkanie Pańskie; że owszem, gdy w ciasnym i zamkniętym odosobnieniu kruszyła bezlitośnie alabaster swego ciała, wówczas cały obszar Kościoła napełnił się wonią jej świętości” (Aleksander IV, 2005, s. 2310).

ścić”. Kard. Ugolino z Conti Segni albo z Anagni (później papież Grzegorz IX), który był przyjacielem św. Klary, pisał do niej, że powierzył jej swoją duszę i polecił jej swojego ducha³, w prawie Reguły on zamyka się w prawie, a Klara kilkoma słowami otwiera się w Duchu (*RKI*, 2,12; 5,1–4.10).

Dla Ugolina (związanego z zakonem św. Bernarda z Clairvaux) ideą życia zakonnego jest umartwienie siebie, natomiast dla Klary jest to pełnia życia tak dla mężczyzny, jak i dla kobiety. Przykład: odosobnienie dla Klary jest otwarciem się na świat; izolacja jest pełnią życia duchowego. Franciszek kocha ubóstwo Ukrzyżowanego, Klara kocha ubożego Ukrzyżowanego (*IL*, 13). Klara zawsze zachęca do miłości Chrystusa Ukrzyżowanego (*Żywot*, 23,32), a u podstaw formy życia stawia ewangeliczne „znaleźć swe życie” (Mt 10,39). Zamknięcie jest przez Klarę postrzegane jako *kenoza* dla komunii, śmierć dla życia i należy bardziej do charyzmatu niż do Reguły. Sam papież Innocenty IV w „Bulli zatwierdzającej Regułę” tak mówi o ich pragnieniu: „wstępując w ślady (por. 1P 2,21) samego Chrystusa i Jego Najświętszej Matki, wybrałyście życie w klauzurze i w ubóstwie, aby wolnym sercem służyć najwyższemu Panu” (Innocenty IV, 2005, s. 2104).

Ten wymiar paschalny jest także w Testamencie Klary: 1. **Ś m i e r ć**: pogarda dla marności (prestżu, władzy, zaszczytów, pieniędzy) i porzucenie świata; 2. **N a g o ś ć** albo też **g r ó b**: życie w klasztorze Świętego Damiana, a w przypadku innego miejsca w przyszłości, zachowywanie tej samej formy ubóstwa obiecanej Bogu i Świętemu Franciszkowi, będące doświadczeniem nagości grobu. Wejść do Świętego Damiana w tego rodzaju *kenozie* oznacza wejść (*en klerò* [εν κληρό] – to znaczy: otrzymać w posiadanie, w dziedzictwo – *klaustron* [κλαυστόν]) w Chrystusa. Życie klasztorne dla Klary oznacza odziedziczenie Chrystusa⁴, jest życiem na pustyni samej wiary, w ciszy, samotności, posłuszeństwie i czystości. 3. **Z m a r t w y c h w s t a n i e**: „mała trzódka” żyje łaską „braterstwa”. Ziarno pszenicy, które wpadło w ziemię, dopiero teraz przynosi obfity owoc (J 15,16) i żyje wolnym duchem służby Panu (J 12,26) i miłości braterskiej (1J 3,14; 4,20): w tej ostatniej kwestii Klara jest bardzo wymagająca. Św. Franciszek pisał: „Słuchajcie, ubożuchne [...] Nie oglądajcie się na życie, które płynie na zewnątrz, bo życie z ducha jest lepsze” (*ZUBP*, 1–3). Kiedy w 1260 r. Siostry ze Świętego Damiana przeniosły się do klasztoru i kościoła Świętego Jerzego, Krucyfiks, który przemawiał do św. Franciszka został przeniesiony wraz z nimi. Ten Krucyfiks był powodem, dla którego tam zamieszkały, ponieważ naznaczył Klarę i jej drogę kontemplacji.

³ „Committo igitur tibi animam meam et spiritum recomendo” (Omaechevarría I., 1970, s. 293).

⁴ Por. *Ps* 16,5; 23,6; 65,5; 73,26; 84, 94,5; 119,111.

Klara była szczególnie przywiązana do tajemnicy Krzyża. „Nowicjuszki swe uczyła wylewać łzy nad Chrystusem Ukrzyżowanym” (*Żywot*, 21; Di Muro, 2012, s. 169–216). Zawsze po posiłku i po komplecie wspominała Mękę Pańską (*Proces*, zez. 14,8 i 10,3). Kwestię małżeństwa łączyła z Męką (2L, 19–22), proponując *itinerarium* kontemplacji Cierpiącego Sługi (2L, 19) – w pewien Wielki Piątek przeżywała mistyczną śmierć aż do soboty (*Proces*, zez. 3,25; *Żywot*, 22). Zwierciadłem – sakramentem obecności jest ukrzyżowany Oblubieniec (4L, 19–23,25), „o godzinie szóstej” (Mt 27,45; Mk 15,33; Łk 23,44) – bowiem o tej godzinie Pan wisiał na krzyżu (*Proces*, zez. 10,3; 14,8). Odmawiała modlitwę o Pięciu Ranach Pańskich (*Proces*, zez. 10,10) i nauczyła się oficjum o krzyżu, ułożonym przez Franciszka (*Żywot*, 21). Czyli cuda znakiem krzyża (*Żywot*, 23).

Życie eucharystyczne

Jan Paweł II, w Liście do Klarysek z okazji ósmej rocznicy urodzin Założycielki, napisał że całe życie św. Klary było Eucharystią poświęconą wznoszeniu nieustannego dziękczynienia Bogu (Jan Paweł II, 1994). Było w niej pragnienie męczeństwa. Klara żyła w klasztorze Świętego Damiana 42 lata. Przeżyła Franciszka o 27 lat, a chorowała przez ponad 28 lat. Wiadomość o męczeństwie pierwszych pięciu braci męczenników w Maroku datowana jest na 16 stycznia 1220 r. Klara chciała pójść w ich ślady. Powstrzymała ją choroba (*Proces*, zez. 6,6 i 7,2). Mówią o tym źródła klariańskie chronologicznie: Listy do Agnieszki z Pragi: trzeci od 1234 do 1236 r., czwarty w 1253 r. (około 15 dni przed jej odejściem do wieczności); Testament i Reguła: od 1247 do 1252 r.; Błogosławieństwo: ok. 1253 r.

W 1247 roku papież Innocenty IV opracował własne konstytucje dla „Ubożych Panien” (*Dominæ pauperes*), zezwalając w nim na posiadanie wspólnego majątku dla utrzymania wspólnoty. W tym kontekście Klara zaczęła tworzyć własną Regułę. W międzyczasie papież udał się do Lyonu pod ochroną króla Ludwika IX, aby uniknąć nacisków ze strony ekskomunikowanego cesarza Fryderyka II († 1250). Powrócił w 1251 r. do Perugii. Kardynał Rainaldo, protektor Zakonu, pospieszył wówczas do Asyżu i potwierdził „przywilej ubóstwa” (*Żywot*, 27).

Choroba była dla Klary przygotowaniem do spotkania z „siostrą śmiercią” (*Żywot*, 27). Podczas jednego z kryzysów zdrowotnych, które powoli zbliżały ją do końca życia (*Proces*, zez. 9,10), napisała Testament. Klara ma przed śmiercią trzy wielkie intencje: 1) pragnienie naśladowania cierpiącego Chrystusa; 2) pragnienie wiecznych zaślubin z Boskim Oblubieńcem; 3) poczucie macierzyń-

skiej troski o siostry (*sorores*). To właśnie wypowiada na spotkaniu z papieżem (*Żywot*, 28). Klara prosi o zgodę na ucałowanie papieskiej stopy, gdyż utożsamia papieża z Chrystusem. Oprócz jej rodzonej siostry, Agnieszki, Klara pragnie, by w chwili jej śmierci byli blisko trzej bracia: Anioł, Juniper i Leon, trzej z pierwszych pięciu towarzyszy św. Franciszka (*Żywot*, 30). W piątek przed śmiercią siostra Amata zeznała, że Klara miała wizję Króla Chwały (*Proces*, zez. 4,19). Trzy dni przed śmiercią Świętej, siostra Benvenuta zobaczyła Matkę Bożą w królewskich szatach wraz z orszakiem świętych przybywających, by zabrać umierającą Klarę (*Proces*, zez. 11,4; *Żywot*, 30): Maryja przygotowuje Klarze zaślubinowe szaty chwały. Klara umiera jako młoda królewska oblubienica otrzymująca od Królowej Matki królewski strój. 9 sierpnia została przypięczętowana *Bulla* papieska Innocentego IV *Solet annuere*, zatwierdzająca Regulę św. Klary, która otrzymała ją na dzień przed śmiercią, jako ukoronowanie swojej ziemskiej egzystencji, w której ona sama była już „żywą regułą” dla sióstr.

Klara zmarła 11 sierpnia 1253 r., ale papież polecił odprawić „Oficjum dziewięć”, a nie za zmarłych (*Żywot*, 31). Wraz z pogrzebem świętowano również przeniesienie ciała Klary do św. Jerzego w murach Asyżu. 24 listopada 1254 r. Rainald, który został papieżem Aleksandrem IV, rozpoczął proces kanonizacyjny, a 15 sierpnia 1255 r. podpisał bullę *Clara claris praeclara*, ogłaszając Klarę Świętą. Brat Tomasz z Celano, w „Życiorysie pierwszym Świętego Franciszka”, tak pisze: „Szlachetna urodzeniem ale szlachetniejsza łaską; dziewica ciałem a najczystsza duchem; młodzianka wiekiem ale dojrzała umysłem; stała w zamiarze i najzarliwsza w pragnieniu miłości boskiej; obdarzona mądrością i wybitną pokorą; Klara – Jasna z imienia, jaśniejsza w życiu, najbardziej jasna w obyczajach” (*ICel*, 18)⁵.

Zakończenie

W artykule ukazano św. Klarę w perspektywie jej doświadczenia mistycznego, jakim była więź z osobą Jezusa Chrystusa i w konsekwencji przyjęcie stylu życia polegającego na całkowitym wyrzeczeniu się ziemskich dóbr i wygod. W doświadczeniu Klary, mistyczna więź z Chrystusem uformowała się na charyzmacie franciszkańskim, gdzie fundamentem jest Wcielenie

⁵ „La mistica non è però fine a se stessa, in quanto va a sostenere la vita della Chiesa intera: per Chiara il rapporto con Gesù non va disgiunto da quello della realtà ecclesiale, i cui membri sofferenti ed i cui rapporti fraterni devono esserne i primi beneficiari [...] L'Assisiante propone un modello di vita mistica che può, a giusto titolo, andare a beneficio del credente contemporaneo e che, avendo un respiro universale, non va, dunque, circoscritto al tempo in cui è vissuta” (Di Muro, 2012, s. 324).

i Pascha, uobecnianie w Eucharystii, zaś stylem życia ubóstwo materialne, które daje w ludzkiej osobie i życiu przestrzeń dla Bożej łaski, przewyższającej wartość wszelkich dóbr ziemskich. Specyfika opisanego doświadczenia mistycznego wskazuje na moment zewnętrznej przyczyny przeżyć duchowych, które mają wpływ na radykalny wybór życiowy, polegający na wyrzeczeniu się wygod i społecznej pozycji w zamian za przyjęcie egzystencji człowieka ubogiego, który niczego nie posiada. Dla badań teologiczno-hagiologicznych ma wartość przyczynku, który wskazuje na prymat ingerencji zewnętrznej, pochodzącej od Boga jako Absolutu aksjologicznego, w radykalizmie życia religijnego.

Bibliografia

- Aleksander IV, 2005, *Bulla kanonizacyjna św. Klary dziewicy*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2309–2317.
- Bartoli Marco, 1989, *Chiara d'Assisi*, Ed. Istituto Storico Cappuccini: Roma.
- Di Muro Raffaele, 2012, *La mistica di santa Chiara. Dimensioni e attualità*, Miscellanea Franc.: Roma.
- Grzegorz IX, 2005, *Przywilej ubóstwa*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków s. 2303–2304.
- Innocenty IV, 2005, *Bulla „Solet annuere”*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2103–2104.
- Jan Paweł II, 1994, *List do Klarysek z okazji ósmej rocznicy urodzin Założycielki (11 VIII 1993)*, *L'Osservatore Romano*, wyd. pol., 1994, nr 1 (159), s. 10–11, zob. też w: *Życie zakonne* [online], dostęp: 29.06.2024, <<https://www.zyciezakonne.pl/dokumenty/kosciol/jan-pawel-ii/jan-pawel-ii-listy-i-przeslania/1993-08-11-watykan-list-do-siostr-klarysek-z-okazji-osiemsetlecia-urodzin-sw-klary-docx-57173/>>, a także: *The Holy See* [online], dostęp: 29.06.2024, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/letters/1993/documents/hf_jp-ii_let_11081993_viii-cent-st-clare.html>.
- Omaechevarría Ignacio, 1970, *Escritos de Santa Clara y documentos contemporáneos*, Edición bilingüe, Biblioteca de Autores Cristianos, 314, Madrid.
- Proces kanonizacyjny*, 2005, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2183–2244.
- Ratzinger Joseph, 1989, *Homilia. Protomonaster (21 V 1989)*, *Forma Sororum*, nr 4–5, s. 234–239.
- Św. Franciszek, 2005, *Zachęta dla Ubogich Pań w Klasztorze Świętego Damiana*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 185–186.
- Św. Klara, 2005, *1 List do Agnieszki Praskiej*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2153–2157.
- Św. Klara, 2005, *2 List do Agnieszki Praskiej*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2159–2162.
- Św. Klara, 2005, *3 List do Agnieszki Praskiej*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2163–2167.
- Św. Klara, 2005, *4 List do Agnieszki Praskiej*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2169–2172.
- Św. Klara, 2005, *Reguła*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2105–2121.

- Św. Klara, 2005, *Testament*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2135–2142.
- Tomasz z Celano, 2005, *Życiorys pierwszy św. Franciszka*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 441–501.
- Tomasz z Celano, 2005, *Żywot św. Klary z Asyżu*, w: Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków, s. 2253–2295.

St. Clare of Assisi: The “paschal” biography of a “Eucharistic” woman

Summary: This article is a contribution to agiological research in the search for answers to the question of the specificity of mystical experience. It is a theological and hagiographical study, as it provides biographical data that constitute a source for further agiological research in various aspects. Franciscan sources portray St. Clare as an “Eucharistic woman”, whose life can be defined as an Easter existence. This image represents the Franciscan charism, centred on the mystery of the Incarnation and Resurrection. The result of the causal research presented in the article is to indicate the correlation between the life story of the saint and theology, which is a reflection on the totality of events and situations in which God reveals his mystery and introduces man into it.

Keywords: Assisi, woman, San Damiano, St. Clare, St. Francis, mysticism.

Santa Chiara d’Assisi: La biografia “pasquale” di una donna “eucaristica”

Sommario: Questo articolo è un contributo alla ricerca agiologica nella ricerca di risposte alla domanda sulla specificità dell’esperienza mistica. È uno studio teologico e agiografico, poiché fornisce dati biografici che costituiscono una fonte per ulteriori ricerche agiologiche sotto vari aspetti. Le fonti francescane ritraggono Santa Chiara come una “donna eucaristica”, la cui vita può essere definita un’esistenza pasquale. Con questa immagine viene rappresentato il carisma francescano, incentrato sul mistero dell’Incarnazione e della Risurrezione. Il risultato della ricerca causale presentata nell’articolo è quello di indicare la correlazione tra la storia della vita del santo e la teologia, che è una riflessione sulla totalità degli eventi e delle situazioni in cui Dio rivela il suo mistero e introduce l’uomo in esso.

Parole chiave: Assisi, donna, San Damiano, Santa Chiara, San Francesco, mistica.

Wykaz skrótów

- 1Cel* – Tomasz z Celano, *Życiorys pierwszy św. Franciszka*, w: *Źródła*, s. 441–501.
- 1L* – Św. Klara, *1 List do Agnieszki Praskiej*, w: *Źródła*, Kraków, s. 2153–2157.
- 2L* – Św. Klara, *2 List do Agnieszki Praskiej*, w: *Źródła*, s. 2159–2162.
- 3L* – Św. Klara, *3 List do Agnieszki Praskiej*, w: *Źródła*, s. 2163–2167.
- 4L* – Św. Klara, *4 List do Agnieszki Praskiej*, w: *Źródła*, s. 2169–2172.
- Proces* – *Proces kanonizacyjny*, w: *Źródła*, s. 2183–2244.
- RKl* – Św. Klara, *Reguła*, w: *Źródła*, s. 2105–2121.

-
- TKI* – Św. Klara, *Testament*, w: *Źródła*, s. 2135–2142.
- zez.* – zeznanie
- ZUbP* – Św. Franciszek, 2005, *Zachęta dla Ubogich Pań w Klasztorze Świętego Damiana*, w: *Źródła*, s. 185–186.
- Źródła* – Roland Prejs, Zdzisław Kijas (oprac.), *Źródła franciszkańskie*, Bratni Zew: Kraków 2005.
- Żywot* – Tomasz z Celano, *Żywot Św. Klary z Asyżu*, w: *Źródła*, s. 2253–2254.

